tussen Duin & Dijk

Jubileumnummer Natura 2000

Natuur in Noord-Holland. Jaargang 11 4 ● 2012

David Tempelman

Bijzondere macrofauna

● Hesperocorixa moesta*, de zeldzame moerwants. Tekening: Bert Higler.*

● Graphoderus bilineatus, *de tweestreepwaterkever. Foto: Bram Koese.*

Macrofauna is de naam voor kleine, ongewervelde waterdiertjes. Het zijn de diertjes, die je tegenkomt als je met een schepnet in sloot en plas op onderzoek gaat.
Talloze soorten bewonen onze binnenwateren. Er zijn slakken, tweekleppigen, bloedzuigers, platwormen, borstelwormen, uiteenlopende groepen van kreeftachtigen, watermijten, de waterspin en veel insectengroepen: de larven van dansmuggen, steekmuggen, nog veel meer vliegen- en muggenfamilies, eendagsvliegen, kokerjuffers, waterwantsen, waterkevers en libellen. De meeste van deze hoofdgroepen zijn bovendien heel soortenrijk: van watermijten zijn uit Nederland zo'n 250 soorten bekend en van dansmuggen gaat het bekende aantal zelfs richting de 400 soorten. Het totaal aantal macrofaunasoorten dat uit ons land bekend is, bedraagt naar schatting zo'n 2.500. In Noord-Holland zal dit aantal rond de duizend liggen. Dit aantal groeit voortdurend, doordat steeds beter bekend wordt, hoe de verschillende soorten kunnen worden herkend en waar je ze kunt vinden. Sommige macrofaunasoorten, zoals de staafwants, de gewone waterpissebed en de grote schaatsenrijder zijn makkelijk in het veld te herkennen. Bij veel diergroepen, zoals borstelarme wormen en dansmuggenlarven moet echter zeer specialistische literatuur en apparatuur worden gebruikt om ze te herkennen. Dat er toch veel onderzoek naar macrofauna wordt gedaan, ligt in hun indicatiewaarde voor de ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater. Zijn er alleen borstelwormen en rode muggenlarven in de waterbodem, dan is de kwaliteit slecht. Zijn er juist veel verschillende diergroepen, en liefst veel soorten watermijten en kokerjuffers, dan is de kwaliteit goed. Met het doorrekenen van de soortensamenstelling kan je een water dus een 'rapportcijfer' geven.

Als je dat jaarlijks op een vast aantal punten doet, is een indruk te krijgen hoe de ecologische kwaliteit van een gebied zich ontwikkelt. Of wordt het water langzaam zoeter? Onze waterschappen, die aan Brussel over deze kwaliteit moeten rapporteren, gebruiken hiervoor onder andere macrofauna-onderzoek.
Daarnaast zijn veel soorten in hun verspreiding sterk beperkt tot een bepaald watertype. In bronnetjes in Limburg leven compleet andere soorten dan in de Rijn, en weer heel andere vinden we in het Noord-Hollandse Vechtplassengebied. In dit Natura 2000-gebied komen veel van de meest bijzondere Noord-Hollandse soorten voor. Bijzondere macrofaunasoorten vinden we ook in de voedselarme, maar kalkrijke duinwateren op Texel. Twee soorten wil ik hier graag in het zonnetje zetten. In het Vechtplassengebied leeft een grote populatie van de tweestreepwaterkever, *Graphoderus bilineatus*. Dit is een prachtige kever, die in heldere wateren zoals de Ankeveense Plassen te vinden is. Het gaat goed met deze soort, die als een van de weinige insecten Europese bescherming geniet. Texel is het laatste Noord-Hollandse bolwerk van het duikerwantsje *Hesperocorixa moesta*. Hij wordt steeds zeldzamer. In tien duinplassen waar deze in de jaren tachtig nog zat, kon ik hem niet meer terugvinden; nu is er nog maar één plek bekend! Er zijn nog meer verborgen bijzonderheden, en het schepnet komt komend voorjaar dus weer tevoorschijn. Want ik wil weten, hoe het met de macrofauna gaat.

David Tempelman
David.tempelman@grontmij.nl
Grontmij, team Ecologie
Postbus 95125
1090 HC Amsterdam